

บทบาทของพระสังฆาธิการ : การขับเคลื่อน ไทยแลนด์ 4.0

The Roles of Sangha Administrators : Operational to Thailand 4.0

พระครูโสภณวีรานุวัตร (Phrakhrusophonweeranuwat)*

เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ (aekmongkol phetchawong)**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงบทบาทในภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 48 ปีขึ้นไป ที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การประกอบอาชีพทำการเกษตรแบบใหม่ตามกรอบวิสัยทัศน์เชิงนโยบายของรัฐบาล คือ ไทยแลนด์ 4.0 ได้นำเสนอหลักการ กระบวนการ และแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ให้ชุมชนโดยเน้นกิจกรรมแบบภัสสสัปปายะ ทั้งนี้เพราะมีความตระหนักว่า พระสังฆาธิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงในระดับชุมชนและสังคม มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ความรู้ในการประกอบสัมมาชีพ และที่สำคัญยิ่งยังเป็นศูนย์รวมศรัทธาของสาธุชนในชุมชนอีกด้วย หากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกใช้พระสังฆาธิการให้ช่วยในการขับเคลื่อนรูปลักษณ์ประเทศไทย 4.0 อาจเป็นการลงทุนน้อยได้ผลตอบแทนมาก

คำสำคัญ : บทบาท, พระสังฆาธิการ, การขับเคลื่อน, ไทยแลนด์ 4.0

* อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี. 72160.อีเมล : 2555 ido @ gmail.com.

Faculty of Social Science Machulalongkornrajavidyalaya University, Academic Services Unit. Wat Pa Lelai Worawihan. Muang Distric Suphanburi Province. 72160.e-mail : 2555 ido @ gmail.com.72160.

**ผู้ร่วมบทความ อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี. 72160.

Faculty of Social Science Mahachulalongkorn rajavidyalaya University, Academic Services Unit. Wat Pa Lelai Worawihan. Muang Distric Suphanburi Province. 72160. โทร.094-5535366.. อีเมล :aekmong123@ hotmail.com

Abstract

This article aims to encourage the Sangha Administrators to take part in the leadership changing Concept of 48-year-old population Traditional farming practices into a new farming career. To the government's vision is Thailand 4.0., Presentation of process principles and guidelines for implementation of community learning management with highlights the suitable speech. Because there is awareness of the Sangha Administrators is a high quality human resource at the community and society level. And he have role in cultivating the moral and ethical knowledge in the operation of the public. And most importantly, it also serves as a center of community devotion. If the government or related agencies choose the Sangha Administrators to drive. The model Thailand 4.0 It may be a low return investment.

Keywords : Role, Sangha, Administrators, Operational, Thailand 4.0

บทนำ

“Thailand 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายของรัฐบาลไทย นำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ใช้ในการผลักดันเพื่อให้ประเทศไทยก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้หรือฐานะ และแก้ปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) นับจากอดีตมาถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังติดอยู่กับรูปลักษณะท่ามกลางได้น้อย จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปลักษณะมาเป็นทำน้อยได้มาก การลงมือทำน้อยๆ แต่ได้ผลตอบแทนมหาศาลนั้นประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนแนวคิดจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยอุตสาหกรรมเป็นการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้านวัตกรรม รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในภาคการเงิน การบริหารจัดการ และการบริการ ควบคู่ไปกับการส่งเสริม SMEs และ Start - up รัฐบาลต้องปฏิรูปประเทศในทุกมิติ และหาแนวทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้

จากแนวคิดข้างต้น จะเห็นว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญในการเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0 ได้นั้นได้แก่กลุ่มทุนมนุษย์ ที่จะต้องพัฒนาให้คนไทยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถ มีคุณธรรม มีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะภาคการเกษตร มีความสำคัญอย่างมากต่อการนำพาไปสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0 เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศทำอาชีพการเกษตร และภาคการเกษตรเป็นทั้งรากฐานและศักยภาพของประเทศแต่รัฐมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเฉพาะจากภาคเอกชน ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ภาคธนาคาร ภาคชุมชน สถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัยต่าง ๆ โดยมองข้ามสถาบันหลักคือสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งมีพระสงฆ์ที่อยูใกล้ชิดประชาชน เป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน และมีกระจายไปทั่วทุกหมู่บ้านในราชอาณาจักรไทย ประชากรส่วนใหญ่เหล่านั้นนับถือพระพุทธศาสนา มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา จึงเชื่อว่าจะมีอิทธิพล

ต่อการเปลี่ยนแปลง “การทำเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การทำเกษตรสมัยใหม่และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ” มากที่สุด

“ไทยแลนด์ 4.0” คืออะไร? บทความนี้จะเรียบเรียงจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่สืบค้นจากบทความ รายงานการสัมมนา บทสัมภาษณ์ รวมทั้งจากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ และทางโทรทัศน์ แล้วนำมาสังเคราะห์ให้เป็นความเรียงง่ายๆ เพื่อนำเสนอการพัฒนากลุ่มทุนมนุษย์ภาคการเกษตร นำเสนอแนวทางให้พระสงฆ์สามารถใช้เป็นมรรควิธีในการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่การเกษตรแบบใหม่ ทั้งนี้ได้มุ่งหวังเพื่อการค้า เพียงมุ่งให้พระสงฆ์เกิดความตระหนักรู้ในกระบวนการขับเคลื่อนเปลี่ยนความคิดของกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 45 ปีขึ้นไปหันมาใส่ใจกับการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรแบบสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี ผู้เขียนจึงขออนุญาตท่านเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานำมาเผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การกำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจรูปแบบใหม่เพื่อสร้างความมั่งคั่งในศตวรรษที่ 21 ได้มีบางประเทศที่ดำเนินการแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกาจะพูดถึง A nation of Makers อังกฤษกำลังผลักดันประเทศสู่ Design of Innovation จีนประกาศโมเดล Made in China 2025 ส่วนประเทศอินเดียกำลังขับเคลื่อน Made in India หรือเกาหลีได้วางรูปแบบเศรษฐกิจเป็น Creative Economy และมองมาประเทศไต้หวัน อย่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังประกาศโมเดลเศรษฐกิจเป็น Power of ASEAN (สุดปฐวิ เวียงสี, ที่มาออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2560)

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ อดีตรองนายกรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2559 เป็นผู้กำหนดแนวคิด วางระบบเพื่อดำเนินการตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี ได้บรรยายเรื่องนี้หลายที่หลายแห่ง ผู้เขียนจึงขอนำมาสรุปเล่าต่อตามประเด็น ดังต่อไปนี้

ไทยแลนด์ 4.0 คืออะไร ?

“ไทยแลนด์ 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Treatment) แบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในช่วงศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มศักยภาพของปัจเจกบุคคล

เพื่ออธิบายความของคำว่า “ประเทศไทย 4.0” ให้เข้าใจ ขอไล่เรียงเพื่อให้เห็นภาพประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งได้เป็นยุค ๆ ดังนี้

ในยุคแรก อาจเรียกว่า “ประเทศไทย 1.0” เน้นทำการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน ทำนา การปศุสัตว์ เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ แล้วนำผลผลิตเพื่อส่งไปขายสร้างรายได้ในการดำรงชีวิต

ในยุคสอง อาจเรียกว่า “ประเทศไทย 2.0” เน้นการอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม

ในยุคปัจจุบัน (2559) อาจเรียกว่า “ประเทศไทย 3.0” เป็นยุคการอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ถ่านหิน น้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์

นับเนื่องตั้งแต่ประเทศไทยยุค 1.0, 2.0 และ 3.0 รายได้ประเทศยังอยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มจะตกต่ำลงไปอีก เพราะประเทศไทยไม่เคยปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาก่อน ขาดการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง และแรงงานยังขาดทักษะทางอาชีพ (Life Skill) ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการขับเคลื่อนเพื่อก้าวพ้นอุปสรรค (Barrier) หรือกับดัก (Trap) เช่น ให้ประเทศข้ามการมีรายได้ปานกลาง (Middle Income) ข้ามความเหลื่อมล้ำ (Inequality) และก้าวข้ามความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance) ถ้าไม่มีการปรับเปลี่ยนประเทศไทยคงอยู่ไม่ได้แล้ว ต้องรับพัฒนาเศรษฐกิจสร้างประเทศไทย จึงเป็นเหตุให้นำไปสู่ยุคที่สี่ เรียกว่า “ประเทศไทย 4.0” ให้เป็นเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) มีรายได้สูง โดยวางเป้าหมายให้เกิดภายใน 5 – 6 ปี ดังนั้น จึงต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากที่กล่าวมาข้างต้นไปสู่ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมหรือ Value-Based Economy” โดยมีฐานคิดหลัก คือ

1. เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม
2. เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม
3. เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การภาคบริการมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทย 4.0 จะต้องเปลี่ยนผ่านทั้งระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ
 - 3.1 เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรแบบสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)
 - 3.2 เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Start ups ที่มีศักยภาพสูง
 - 3.3 เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services
 - 3.4 เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง (สุวิทย์ เหมนรินทร์, 2559,: 7-8).

สรุป ประเทศไทย 4.0 หรือไทยแลนด์ 4.0 คือการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศไทยที่จะก้าวไปสู่ประเทศผู้มั่งคั่งได้สูง ด้วยผลิตภาพ (Productivity) บนพื้นฐานแห่งความรู้ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ โดยผสมผสานกับการให้บริการที่มีคุณภาพสูงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย ด้วยการเปลี่ยนแปลงจากเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่เกษตรสมัยใหม่ เปลี่ยนจากวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ไปสู่วิสาหกิจขนาดใหญ่ และบริษัทใหญ่ เปลี่ยนจากการให้บริการแบบดั้งเดิม ไปสู่การบริการคุณภาพที่มีคุณค่าสูง และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำ ไปสู่แรงงานทักษะสูง มีความรู้ความเชี่ยวชาญ

ไทยแลนด์ 4.0 จะพัฒนาเรื่องอะไรบ้าง?

เพื่อให้เกิดผลจริงตามวิสัยทัศน์ ต้องมีการพัฒนาวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม จึงกำหนดเป้าหมาย ดังนี้

1. กลุ่มอาหาร กลุ่มเกษตร และกลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio - Tech) อาทิ เทคโนโลยีการเกษตร (Agriculture-tech) เทคโนโลยีอาหาร (Food-tech) เช่น สร้างเส้นทางธุรกิจใหม่ (New - Startups)
2. กลุ่มสาธารณสุข กลุ่มสุขภาพ และกลุ่มเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness & Bio-Med) เช่น พัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพ (Health - tech) เทคโนโลยีการแพทย์ (Med - tech) สปาSpa)
3. กลุ่มเครื่องมือ กลุ่มอุปกรณ์อัจฉริยะ กลุ่มหุ่นยนต์ และกลุ่มระบบเครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics & Mechatronics) เช่น เทคโนโลยีหุ่นยนต์ (Robot - tech)
4. กลุ่มดิจิทัล กลุ่มเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ กลุ่มปัญญาประดิษฐ์ และกลุ่มเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, IOT, Artificial intelligence & Embedded Technology) อาทิ เทคโนโลยีการเงิน (Fin - tech) อุปกรณ์เชื่อมต่อออนไลน์โดยไม่ต้องใช้คน (Io - T) เทคโนโลยีการศึกษา (Ed-tech) อี-มาร์เก็ตเพลส (E-Market place) อี-คอมเมิร์ซ (E-Commerce)
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กลุ่มวัฒนธรรม และกลุ่มบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture & High Value Services) เช่น เทคโนโลยีการออกแบบ (Design - tech) ธุรกิจไลฟ์สไตล์ (Lifestyle Business) เทคโนโลยีการท่องเที่ยว (Travel - tech) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ (Service Enhancing) (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559, : 15 -16).

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยจะมีการพัฒนา 5 กลุ่ม ประกอบด้วย อาหาร สุขภาพ เครื่องมือและอุปกรณ์อัจฉริยะ ดิจิตอล และการบริการคุณค่าสูง

ไทยแลนด์ 4.0 จะพัฒนาอย่างไร?

การพัฒนาประเทศภายใต้รูปลักษณ์ “ประเทศไทย 4.0” จะสำเร็จ ต้องใช้แนวทาง “สานพลังประชารัฐ” เป็นตัวการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ภาคการเงินการธนาคาร ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ ร่วมกันระดมความคิด ผนึกกำลังกันขับเคลื่อน ผ่านโครงการบันทึกความร่วมมือกิจกรรม งานวิจัยต่าง ๆ โดยการดำเนินงาน “ประชารัฐ” ในกลุ่มต่างๆ อันได้แก่

กลุ่ม 1 การยกระดับนวัตกรรมและผลิตภัณธ์การปรับแก้กฎหมายและกลไกภาครัฐ พัฒนาคัลเลเตอร์ ภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และการดึงดูดการลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

กลุ่ม 2 การพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ

กลุ่ม 3 การส่งเสริมการท่องเที่ยวและไมล์ การสร้างรายได้ และการกระตุ้นการใช้จ่ายภาครัฐ

กลุ่ม 4 การศึกษาพื้นฐานและพัฒนาผู้นำ (โรงเรียนประชารัฐ) รวมทั้งการยกระดับคุณภาพวิชาชีพ

กลุ่ม 5 การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนในต่างประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมกลุ่ม SMEs และผู้ประกอบการใหม่ (Start- Up) ซึ่งแต่ละกลุ่มกำลังวางระบบและกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเข้มข้น.(สุวิทย์ เมษินทรีย์,2559 ,: 17 – 64).

ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องมีการพัฒนาด้วยการยกระดับนวัตกรรม การแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับ ภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาเกษตร และเศรษฐกิจฐานราก การส่งเสริมการท่องเที่ยว การศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่หก/ปวช). และการส่งออกรวมทั้งผู้ประกอบการใหม่

โดยสรุปหลักการของรูปลักษณ์ ไทยแลนด์ 4.0

จากการให้สัมภาษณ์ของ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อ 24 พ.ค. 2559 เวลา 15.00 น.ว่า “... ในอดีต ประเทศไทยมุ่งเน้นการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เป็นสำคัญโดยขาดการพัฒนาในมิติอื่นให้มีความสอดคล้องกัน โมเดลประเทศไทย 4.0 จึงเน้นการ “พัฒนาที่สมดุล” ใน 4 มิติ กล่าวคือ มีความสมดุลในความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การรักษาสังแวดล้อม การมีสังคมที่อยู่ดีมีสุข และการเสริมสร้างภูมิปัญญามนุษย์ โดยการพัฒนาที่สมดุลตั้งอยู่บนฐานคิดของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ว่า “เมื่อพอต้อง รู้จักเติม เมื่อพอ ต้องรู้จักหยุด เมื่อเกินต้อง รู้จักปัน” และในระดับจุลภาค การ “รู้จักเติม รู้จักพอ รู้จักปัน” จะทำให้ประชาชนมีหลักประกันในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดสังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน ก่อให้เกิดการสร้างเสริมพลังทางสังคม และการสร้างความเป็นปึกแผ่นของคนในสังคมตามมาในระดับมหภาค “การรู้จักเติม รู้จักพอ รู้จักปัน” จะทำให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงพลวัตโลก เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เกิดการผนึกกำลังของทุกภาคส่วน การรู้จักเติม รู้จักพอ รู้จักปัน จึงเป็น “ระบบคุณค่าใหม่” ที่จะสามารถนำพาประเทศไทยไปสู่ความมั่งคั่ง ความมั่นคง และความยั่งยืนในโลกที่หนึ่งได้ในที่สุด.(ชลชาติพย์ ถิรสุนทรากุล, ที่มาออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2560).

การประเมินผลการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาล

จากข้อเขียนของนายพงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์ ผู้สื่อข่าวอิสระได้นำเสนอว่าตั้งแต่วันที่ 13 สิงหาคม 2558 ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ สมัยเป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบประเทศไทย สภาพัฒน์แห่งชาติ (สปช.) ได้ส่งมอบวาระการปฏิรูปของ สปช. ให้รัฐบาลนำไปขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 หรือ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นการออกแบบประเทศไทยเพื่อข้ามพ้นขีดจำกัดเดิม ๆ บัดนี้เวลาได้ล่วงเกือบครบ 4 ปี การขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 เป็นอย่างไรบ้าง ผู้เขียนขอสรุปการประเมินผลการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ Thailand 4.0 ดังนี้

1. "คำจำกัดความ" ที่หลายฝ่ายยังเข้าใจไม่ตรงกัน "สิ่งที่หลายคนมักเข้าใจผิดคือคิดว่านโยบาย Thailand 4.0 หมายถึงการใช้เทคโนโลยีหรืออุตสาหกรรมใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาประเทศ ทั้งที่จริงๆ มันเป็นแค่พาร์ท(ส่วน)เดียวเท่านั้น ผมอยากให้ช่วยเขียนตรงนี้ให้หน่อย" นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี หนึ่งใน "สถาปนิก" ผู้ผลักดันนโยบาย Thailand 4.0 คนสำคัญ กล่าวกับ 'บีบีซีไทย'

2. ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ กล่าวว่า มีคนถามเขาบ่อยครั้งว่า รูปธรรมของนโยบาย Thailand 4.0 คืออะไร คำตอบที่เขาให้ คือ ตอนนี้นักทุกคนได้เห็นพิมพ์เขียว (blueprint) ของนโยบายนี้ไปแล้ว ต่อไปจะมีการกำหนดโครงการนำร่อง (flagship) ซึ่งแบ่งประเภทโครงการออกเป็น 3 แบบ คือ "ซ่อม" อาจใช้เวลาแค่ 6-12 เดือน "เสริม" ใช้เวลาราว 12 เดือน และ "สร้าง" ใช้เวลา 3-5 ปี กำลังรวบรวมโครงการเพื่อเสนอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา ก่อนเปิดเผยต่อสาธารณชน แต่ที่คิดไว้คร่าวๆ อาทิ เพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยเป็นสิบเท่า ทำให้บางจังหวัดแหล่งท่องเที่ยวกลายเป็น World Class Destination เป็นต้น

3. วารสารไทยคู่ฟ้า ที่จัดทำโดยสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ระบุว่า นโยบาย Thailand 4.0 เปรียบเสมือน "ขั้วรถคันใหม่ที่มีสมรรถนะสูงกว่าเดิมบนถนนราบเรียบที่สามารถเหยียบคันเร่งไปข้างหน้าได้" มีสิ่งที่ทำเพื่อรองรับนโยบาย Thailand 4.0 ไปแล้ว เช่น การส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคตการปรับจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การทำเกษตรยุคใหม่ การส่งเสริมผู้ประกอบการเริ่มใหม่ (start-up) การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างเอกชนกับสถาบันทางการศึกษาและศูนย์วิจัยเพื่อให้เกิดการนำผลการศึกษาวิจัยออกมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แนวทางประชารัฐ

4. นายสมชัย จิตสุชน ผู้อำนวยการวิจัยด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) กล่าวกับ 'บีบีซีไทย' ว่า ในเชิงแนวคิด นโยบาย Thailand 4.0 ถือเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศที่ถูกต้อง เนื่องจากประเทศไทยต้องการนวัตกรรมเข้ามาช่วยพัฒนา แต่เท่าที่ติดตาม สิ่งที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือนโยบายนี้มีภาพกว้าง แต่ขาดรายละเอียด โดยเฉพาะการพัฒนาคน ที่ยังไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ทั้งๆ ที่รัฐบาลบอกว่า ส่วนที่สำคัญที่สุดใน Thailand 4.0 ก็คือคนไทย 4.0 ผมจึงอยากเสนอให้มีการดึงผู้เชี่ยวชาญหรือคนที่มีทักษะสูงเข้ามาทำงานในเมืองไทย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนไทย ให้ดูตัวอย่างจากประเทศสิงคโปร์ ที่ดึง experts จากชาติต่างๆ เข้าไปทำงานเป็นจำนวนมาก จนสามารถพัฒนานวัตกรรมของตัวเองได้

5. ที่ประชุม คณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2559 ได้มีมติเห็นชอบให้อนุมัติเบิก-จ่ายเงินจากงบกลางจำนวน 125 ล้านบาทเศษ เพื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรม เผยแพร่นโยบาย Thailand 4.0 ให้สาธารณชนรับทราบในวงกว้างมากขึ้น (พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์,ออนไลน์,สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2560).

แม้ว่ารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ หนึ่งใน "สถาปนิก"ผู้ผลักดันนโยบาย Thailand 4.0 ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง แต่ดูเหมือนว่า ทุกวันนี้ประชาชนยังมองไม่เห็นภาพเดียวกันกับสิ่งที่รัฐบาลประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมเผยแพร่นโยบาย เหมือนมองไปคนละทิศละทาง ความพยายามอย่างแรงกล้าในการปฏิรูป "ประเทศไทย" ผ่านนโยบายรัฐบาล คสช. ไทยแลนด์ 4.0 มีระดับความจริงจังขนาดบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และมีการประกาศว่าสิ่งที่ทำรองรับไทยแลนด์ 4.0 ไปแล้ว มีตั้งแต่การส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต การปรับจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การทำเกษตรยุคใหม่ การส่งเสริมผู้ประกอบการเริ่มใหม่ (Startup) การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างเอกชนกับสถาบันการศึกษาและศูนย์วิจัยเพื่อให้เกิดการนำผลการศึกษาวินิจฉัยออกมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์, แนวทางประชารัฐ ฯลฯ ทั้งหมดดูจะยังไม่เห็นอะไรได้คมชัดมากนักในเวลานี้ เพราะยังเป็นแค่การเริ่มต้นและเส้นทางนี้ยังอีกยาวไกล ลำพังนิยามไทยแลนด์ 4.0 คนในสังคมยังมึนงง แม้จะมีการใช้งบประมาณ 125 ล้านบาท ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และมีการจัดกิจกรรมที่ทำให้คนไทยรู้จักไทยแลนด์ 4.0 ก็ตาม แต่จะไม่ได้ผลทางความรู้สึกและการขับเคลื่อนได้เลย ถ้ารัฐบาลยังมองข้ามบทบาทพระสงฆ์ในการเช่นในอดีตที่ผ่านมา

พระสงฆ์คือการใคร่เหตุใดจึงเชื่อว่ามีสำคัญในการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ 95 เคารพนับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย กล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น พุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย (ศุภกุล เกียรติสุนทร, ม.ป.ป.: 28).

ดังนั้น ความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศ (พระพุทโธชาจารย์, (ป.อ. ปยุตโต), 2534, : 1). ผู้ที่มีอิทธิพลต่อความเสื่อมหรือความเจริญได้แก่พระสงฆ์

พระสงฆ์คือการเป็นคำรวมของตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 โดยมีกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2506) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสงฆ์กำหนดเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนจากคำว่า "พระคณาธิการ" มาเป็น "พระสงฆ์" ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ รวมคำว่า "พระ" "สงฆ์" และ "อธิการ" เป็น "พระสงฆ์" แปลตามรูปศัพท์ว่า "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง "ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่งเรียงจากสูงสุดถึงต่ำสุดคือ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ([Http://www.SONGPHOPATABCHANG.ORG](http://www.SONGPHOPATABCHANG.ORG). ออนไลน์, สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2561).

ในบทความฉบับนี้ผู้เขียนจะนำเสนอเฉพาะหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือบทบาทของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นคณะสงฆ์ที่มีอำนาจเต็มตามกฎหมายและครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตการปกครอง

เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ คือผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะเกิดจากความเลื่อมใสของประชาชน เจ้าอาวาสย่อมเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนเจ้าอาวาสจะต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือ เป็นที่ศรัทธาของประชาชน (พระธรรมวโรดม, 2539, : 188).

ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในมาตรา 37 มีหน้าที่ ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (ยงยุทธ จันทร์ตรี, 2554, : 37).

นอกจากการกำหนดหน้าที่ไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว มหาเถรสมาคมยังได้ออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ฝ่ายคือ

- 1) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการทั้ง 6 ฝ่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางกรณีคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2545, : 15).

เมื่อวิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของพระสังฆาธิการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาเถรสมาคม กล่าวเฉพาะด้านการศึกษาจะพบว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ และการศึกษาสงเคราะห์ เมื่อความเป็นเช่นนี้แล้ว พระสังฆาธิการคงปฏิเสธมิได้ว่า การขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 เป็นหน้าที่ขององค์กรอื่นๆ เท่านั้น ผู้เขียนไม่ประสงค์ให้พระสังฆาธิการจัดอบรมแข่งขันกับองค์กรหรือสถาบันอื่นๆ เพราะจะเป็นการซ้ำซ้อนกัน แต่มุ่งหวังที่จะให้พระสังฆาธิการเข้ามาเติมเต็มในกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยที่ดำรงชีพด้วยการเกษตร มีอายุในช่วง 48 ปี ขึ้นไป หรือจะเรียกว่า Baby Boomer หรือ Gen B ถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เป็นกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2489–2507 หากนับจากอายุแล้วก็จะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มที่เริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ประกอบอาชีพการเกษตรมายาวนาน

มีลักษณะนิสัยที่มีชีวิตเพื่อการทำงาน เคารพกฎเกณฑ์ มีความอดทนสูง สู้งาน พยายามคิดและทำอะไรด้วยตัวเอง ถูกสั่งสอนมาให้เป็นคนประหยัดอดออม มีการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง หรืออาจเรียกว่าพวก“อนุรักษ์นิยม” เพราะเป็นคนเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม ยึดมั่นในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี และคนกลุ่มนี้มีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนมากที่สุดในสังคมไทย ในอนาคตการปรับเปลี่ยนแนวคิดคณะบุคคลกลุ่มนี้ให้มาสนใจ“การพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ” ซึ่งหมายถึงหยุดทำเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การทำเกษตรยุคใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) เพื่อให้เกษตรกรร่ำรวยขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หากพิจารณาในผลลัพธ์แล้วถือว่าเป็นความปรารถนาดี แต่การจะก้าวข้ามขีดจำกัด (Barrier) ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ความแตกต่างของพื้นที่ ความคุ้นชินกับอาชีพดั้งเดิม จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม นับว่าเป็นข้อจำกัดที่ยิ่งใหญ่ การจะข้ามขีดจำกัดนี้ได้ ต้องระดมทุกภาคส่วนเข้ามาสร้างองค์ความรู้การบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) และการเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ผู้เขียนเชื่อว่ากลุ่มพระสงฆ์สังฆาธิการน่าจะทำหน้าที่ในการปรับเปลี่ยนแนวคิดได้ดีที่สุดเพราะพระสงฆ์สังฆาธิการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงในระดับชุมชนและสังคม มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ความรู้ในการประกอบสัมมาชีพ และที่สำคัญยังเป็นศูนย์รวมศรัทธาของสาธุชนในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ ประสิทธิ์ สระทอง (2560 : 936) กล่าวว่า “วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน และเมื่อสังคมโลกก้าวเข้ามาสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นความท้าทายอย่างยิ่งของหมู่พระสงฆ์ว่าจะปรับตัวอย่างไรให้เหมาะสมกับสมณสาธูป และการให้คำแนะนำสั่งสอนประชาชนในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง” ดังนั้น ผู้เขียนจึงเชื่อว่า หากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกใช้พระสงฆ์สังฆาธิการให้ช่วยในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ประเทศไทย 4.0 ในด้านการเกษตร น่าจะเป็นการลงทุนน้อยได้ผลตอบแทนมาก

บทบาทพระสงฆ์สังฆาธิการ : การขับเคลื่อนสู่กลุ่มประชากรการเกษตรฐานราก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต, ป.อ) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์สังฆาธิการ หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้ว ก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังในบทบาทมีความสำคัญและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสงฆ์สังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, (ประยุทธ์ ปยุตโต, ป.อ) 2527, : 274).

ภัทรพร สิริกาญจน (2540, : 2.) กล่าวถึง บทบาทการบริหารของพระสงฆ์ว่า เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่มิได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และมีบทบาทบริหารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบทบาทดังกล่าว มิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม และการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางด้านวัตถุ และการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วย และการเป็นผู้นำชุมชน พระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่พัฒนา

ศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์หลายรูปได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนทั่วไปว่ามีคุณูปการกล่อมเกล่าผู้คนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษและเป็นคนดีของสังคม พระสังฆาธิการที่มีผลงานโดดเด่น เช่น

พระครูพิพิธประชานาถ หรือหลวงพ่อนาน อดีตเจ้าอาวาสวัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ “พระที่เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน เป็นที่พึ่งของประชาชน ผู้เห็นความทุกข์ของชาวอีสาน และเป็นพระภิกษุนักพัฒนาของจังหวัดสุรินทร์” แนวคิดของท่านเห็นว่า การจะพัฒนางานหรือพัฒนาการเกษตรนั้นต้องพัฒนานาคนก่อน เพราะคนเป็นหัวใจสำคัญในทุกขั้นตอน ผลงานที่โดดเด่นของท่าน เช่น

1.เป็นผู้จุดประกายความคิดให้ชาวสุรินทร์สนใจการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นแบบอย่างให้ชาวสุรินทร์ทำตาม จนจังหวัดสุรินทร์กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์แหล่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ส่งไปขายที่ต่างประเทศหลายประเทศ

2.ได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องปุ๋ยให้กับเยาวชนในหมู่บ้านไว้และสอนว่าการพึ่งตนเองได้เป็นการตัด “วงจรหนี้สิน”

3. จัดทำโครงการสหบาลข้าว” คือ โครงการที่สามารถประกันข้าวให้แก่ชาวบ้านได้เพียงพอ โดยให้กู้ยืมแบบสัจจะคือ ยืมไปเท่าไรก็คืนเท่านั้น โดยไม่คิดดอกเบี้ย (พระราชมารชิต (ประพันธ์ พรหมวิสิฐ) ข้าวธรรมอินทรีย์ (<http://buddhistasean.com/>. ออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561)

พระครูสุธรรมนาถ (หลวงพ่สมนึก นาโถ) ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดปลักไม้ลาย หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลงานดีเด่น พัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ในวัดปลักไม้ลาย ซึ่งเดิมมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม เนื่องจากเดิมมีการตัดไม้ ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ จนกระทั่งพระครูสุธรรมนาถได้รับการแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส เมื่อ พ.ศ. 2525 จึงเริ่มรักษา ฟื้นฟูและพัฒนาป่าแห่งนี้มาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นป่า ที่สมบูรณ์ที่สุดในจังหวัดนครปฐม และมีพื้นที่เพิ่มจากเดิม 92 ไร่ เป็น 122 ไร่ มีความหลากหลายของพืชพรรณมากกว่า 500 ชนิด ในปี 2560 ท่านได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล องค์กร และชุมชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสืบสานตำนานต้นไม้ จากกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินงานโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม และท่านยังได้รับประกาศเกียรติคุณเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก (http://thainews.prd.go.th/website_th/archive/news_detail. ออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2561)

สรุป พระสังฆาธิการนอกจากจะมีหน้าที่ และบทบาทตามกฎหมายและกฎหมายศาสนาอย่างชัดแจ้งแล้วยังต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาศีลธรรม พัฒนาความรู้ให้ชุมชน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย โดยเฉพาะการทำหน้าที่ปรับเปลี่ยนความคุ้นชินของเกษตรกรฐานรากให้มาสนใจการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่เป็นการดำรงชีวิตเพื่อสังคม ตามแนวคิดของท่านเจ้าคุณพระเทพพุทธิมงคล(สละ อั้ง สิรินันท)เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร กล่าวว่า “ถ้าอยู่เพื่อตนเองอยู่ได้แค่สิ้นลม ถ้าอยู่เพื่อสังคมอยู่ได้ตลอดกาล”

การปรับเปลี่ยนความคิดการเกษตรดั้งเดิม สู่การเกษตรสมัยใหม่ ควรจะเริ่มต้นอย่างไร

ด้วยสภาพของผู้เขียนที่เกิดจากครอบครัวเกษตรกร มีชีวิตสัมพันธ์กับชาวไร่ ชาวนา และชาวสวน เป็นส่วนใหญ่ มีความเชื่อว่า “การปรับเปลี่ยนประเทศไทยไปสู่รูปลักษณ์ Thailand 4.0 นั้น หากทุกภาคส่วนไม่ร่วมกันแก้ไข จะเกิดเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพี่น้องเกษตรกรไทยอย่างแน่นอน 2 ประการ คือ

1. งานและอาชีพจำนวนหนึ่งจะหายไปเนื่องจากถูกทดแทนได้ด้วยการใช้เทคโนโลยีและ/หรือ เครื่องจักรกลระบบอัจฉริยะ (Intelligence Manufacturing)

2. คนไทยที่ไม่มีทักษะเพียงพอสำหรับการทำงานด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม โดยเฉพาะกลุ่มประชากรการเกษตรที่มีอายุประมาณ 48 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ไม่สามารถเข้าถึงระบบสารสนเทศที่เผยแพร่ผ่านระบบสื่อใหม่ (New Media) จะสูญเสียงานให้กับคนต่างชาติที่มีความสามารถ ปรากฏการณ์ทั้งสองนี้สามารถส่งผลให้เกิดปัญหาคนไทยว่างงาน ขาดรายได้ ซึ่งจะกลับกลายเป็นปัญหาอุดร้งการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางของประเทศไทย รวมไปถึงปัญหาทางสังคมอีกมากมาย หากท่านทั้งหลายยังนิ่งเฉย ยังคิดว่าธรรมาภิบาลนั้น ผู้เขียนจึงมีความตระหนัก (Awareness) กับวิถีชีวิตของประชากรกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกันก็เห็นความตั้งใจพยายาม (Attempt) ของรัฐบาลในการยกระดับคุณภาพชีวิตของพี่น้องเกษตรกร จึงปรารถนาที่จะให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (Achievement) ก่อเกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและประเทศชาติ จึงขอเสนอมาตรการวิธีหรือแนวทางการสร้างความตระหนักเกิดการรับรู้แก่พระสังฆาธิการนำไปปรับแต่งใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้พี่น้องชาวเกษตรกรก้าวพ้นขีดความยากจนได้โดยสิ้นเชิงเสียที

เพื่อให้การปรับเปลี่ยนความคิดการทำเกษตรดั้งเดิม สู่การทำเกษตรสมัยใหม่ พระสังฆาธิการควรศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการ (Principle) ผู้เขียนเชื่อว่า

1.1 มนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูง สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เสมอ การเรียนรู้ นอกจากจะสร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องแล้วยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความปิติแก่ผู้เรียนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิลักขณ์ ธรรมวิมุตติ และ ธีระวัฒน์ จันทิก (2650 : 1583) กล่าวว่า “...การที่โลกเข้าสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความสามารถของบุคคลและการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ โดยทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการของคนไทย...”

1.2 บุคคลและชุมชนมีความหลากหลาย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ การนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในชุมชนหนึ่งไปใช้ในอีกชุมชนหนึ่ง หรือ การวางแผนจากส่วนกลางแล้วนำไปให้ชุมชนท้องถิ่นปฏิบัติ จึงมักประสบความล้มเหลว นอกจากนี้ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชนยังเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับแนวคิดของ นราธร สายเส็ง (2560 : 644) กล่าวว่า “เพราะมนุษย์มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน การศึกษาแบบปฏิฐานนิยมไม่สามารถอธิบาย

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกได้อย่างที่ควรจะเป็น. บนความเป็นโลกใบเดียวกัน ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละพื้นที่แต่ละสังคมมีมุมมองต่อพื้นที่ในฐานะอะไร หรือบริบทไหน...” ดังนั้น พระสังฆาธิการที่อยู่ในพื้นที่น่าจะทำความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์กับความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ได้กว้างขวางและลึกมากกว่าบุคคลหรือคณะบุคคลอื่น ๆ

2. กระบวนการ(Process)

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน โดยให้คนได้รับสิ่งที่จำเป็นขั้นพื้นฐานทั้งทางวัตถุและจิตใจ เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม มุ่งให้ชุมชนหลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพาและรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือภายนอก พระสังฆาธิการจะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้นำ เป็นผู้ริเริ่มเตรียมการ เตรียมชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครชุมชน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น มัคทายก กรรมการวัด ผู้รักษาศีลอุโบสถ ทายกทายิกาของวัด การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อาจเรียกว่านักวิจัยชุมชน ควรเปิดเวทีให้แต่ละคุ้มในหมู่บ้าน ร่วมกันจัดทำข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ปัญหาหนี้สิน นำข้อมูลแหล่งทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา โอกาส และอุปสรรคของชุมชน มานั่งปรึกษาร่วมกัน ร่วมกันกำหนดความต้องการที่จะให้ชุมชนเป็นอย่างไร เป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน คือ เพื่อสร้างปัญญาให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ได้อย่างบูรณาการ หรือเพิ่มเสริมสร้างพลังให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างบุคคลและชุมชนโดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการนั้น พระสังฆาธิการอาจเลือกใช้รูปแบบชุมชนแห่งเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) (<http://www.kruinter.com/>. ออนไลน์, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561) หรือการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) ซึ่งมีความหลากหลายทางประสบการณ์ ความต้องการ และปัญหา อาจจะเริ่มต้น ดังนี้

1. กำหนดความต้องการของชุมชนและความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง (ระบุสิ่งที่ขัดขวาง/อุปสรรค)
2. หาคนมาแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ โดยเริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยนแนวคิด
3. กำหนดกรอบ
4. พิจารณาจุดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงจากจุดเล็กๆ อาจเริ่มต้นจากบางสิ่งบางอย่างที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากภายนอก เช่น การสร้างความเข้าใจร่วมกัน สร้างคุณค่า และจิตสำนึกใหม่ ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม เกิดความเอื้ออาทร สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ (วิถีคิดและวิธีทำงาน) ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้แนวทาง วิธีการ และแผนงานการแก้ปัญหา ได้เริ่มทดลองปฏิบัติ เกิดการสะสมองค์ความรู้ในท้องถิ่น ได้องค์ความรู้ใหม่ และขยายผลผ่านการสรุปทบทวนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู

สำหรับในปีแรกควรมุ่งแค่การพัฒนาและเคลื่อนงานการเรียนรู้ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมของแต่ละพื้นที่เป็นกระบวนการที่จะสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือของงานด้านสื่อภาคประชาชนให้เกิดขึ้น

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พระสังฆาธิการควรเลือกใช้สื่อในชุมชนเป็นเครื่องมือในการทำงานการทำกิจกรรมสร้างสรรค์และการขยายผลต่อไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มภาคประชาสังคมที่เกิดขึ้นมากมาย และได้ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวอยู่นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สื่อเพื่อเผยแพร่การทำกิจกรรมของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก ทั้งเนื้อหากิจกรรมและกระบวนการต่างๆ และหากกลุ่มสามารถทำงานให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปแล้ว ก็จะเป็นทั้งกำลังใจในการทำกิจกรรม และเป็นผลดีต่อสังคม และควรตระหนักเสมอคือ ต้องสร้างเป็นกระแสคือ กระแสแห่งความดี มีการเชื่อมโยงวิถีชีวิต ชุมชน ให้เกิดความสอดคล้อง สมดุล เกื้อกูลต่อการใช้ชีวิตให้มีความสุข อยู่บนพื้นฐานกระบวนการสร้าง สนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0

3. การนำไปสู่การปฏิบัติ(Operational)

ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ (ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2561). ได้นำเสนอยุทธวิธีขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่มีคุณภาพ เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ด้วยตนเองมี 5 ขั้นตอน คือ

3.1 รวมคน การจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่าทุกคนในชุมชนมีความสำคัญเท่าเทียมกันแต่ในทางปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และทรงพลัง ต้องเริ่มต้นจากการรวมคนในชุมชนขึ้นเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชน และสังคม ความรู้และทักษะด้านอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การจัดการ การประกอบอาชีพ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การรวมคนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังใจ” เป็นการเสริมใจซึ่งกันและกัน สมาชิกมีความสนใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเกิดความรัก ความสามัคคี และความเอื้ออาทร องค์กรชุมชนที่มีสมาชิกที่แตกต่างทั้งเพศ วัย และอาชีพ ถ้าปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง องค์กรชุมชนนั้นย่อมมีความเข้มแข็ง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนใช้คนเป็นทั้งปัจจัยและเป้าหมายการเรียนรู้ การรวมคนจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ถ้าใช้ความคิดเป็นเครื่องมือในการรวมคนจะสามารถรวมพลังใจของผู้นำจิตวิญญาณได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้คนที่มีคุณภาพ มีพลัง และรวมตัวกันอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานในขั้นต่อไป ประสบผลสำเร็จ

3.2 ร่วมคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อระดม “พลังความคิด” ให้รู้แจ้งแทงตลอดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมสมอง เพื่อระดมความคิด สร้างความเข้าใจร่วมกัน ปรับกระบวนการทัศน์ มีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา (เรียนรู้อะไร) กำหนดแนวทาง วิธีการ และแผนงานในการแก้ปัญหา (เรียนรู้อย่างไร เรียนรู้กับใคร เรียนรู้ที่ไหน)

3.3 ร่วมทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวม “พลังการจัดการ” ดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด โดยใช้หลักสหกรณ์ ใช้การฝึกฝนจากการทดลองปฏิบัติ ใช้การปฏิบัติในพื้นที่จริง กิจกรรมจริง และ สถานการณ์จริง เสริมด้วยหลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการแบ่งบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบทางภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่างเหมาะสม ย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิผล

3.4 ร่วมสรุปบทเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังภูมิปัญญา” เริ่มจากการประเมินตนเอง และประเมินผลงาน โดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะความรู้ และ ประสบการณ์ นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขององค์กร จากนั้นเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ (เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์) ไปสู่องค์กรชุมชนอื่นๆ

3.5 ร่วมรับผลจากการกระทำ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “พลังปิติ” โดยการยกย่อง ชื่นชม และให้กำลังใจคนที่เสียสละและทำงานให้กับชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขจากการทำงาน ร่วมกัน ส่วนผลจากการกระทำอาจได้รับในมิติที่แตกต่างกัน เช่นสมาชิกองค์กรของชุมชนได้รับผลทางด้าน เศรษฐกิจ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดร.เสรี พงศ์พิศ (2550, : 144-146).ได้เสนอหลักสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) รู้จักตัวเอง รู้จักโลก 2) รู้จักรากเหง้าและเอกลักษณ์ 3) รู้จักศักยภาพและทุนของชุมชน 4) ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย หนี้สินและปัญหาต่าง ๆ 5) เรียนรู้จากตัวอย่างและความสำเร็จของชุมชนอื่นๆ 6) วิเคราะห์ข้อมูลและค้นหาทางเลือกใหม่ และ 7) ร่างแผนแม่บทและร่วมกันทำประชาพิจารณ์

สรุป การจัดการเรียนรู้ในชุมชน ต้องอาศัยหลักการเรียนรู้แบบรูปแบบชุมชนแห่งเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) หรือการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) ซึ่งมีความหลากหลายทางประสบการณ์ ความต้องการ และปัญหา โดยเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และประสิทธิผลตามเป้าหมายอย่างมีคุณค่าสูงสุด พระสังฆาธิการในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาพทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยเริ่มกิจกรรมง่ายๆ แบบ” กล้วยสัปปายะ(suitable speech) ได้แก่ การสนทนากับกลุ่มผู้นำชุมชน มัคคนายก พูดคุยกับ สาธุชน ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ในโอกาสแสดงธรรม/ปาฐกถา/สัมมนาพิเศษในวาระสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มในเรื่องที่จะทำให้จิตใจเกิดสัทธา วิริยะ อุสาหะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, (ป.อ. ปยุตโต), 2546 ออนไลน์ สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561).สิ่งที่เจ้าอาวาส ควรทำ ได้แก่

1. เริ่มค้นหาข้อมูลด้วยขั้นตอนง่าย เช่น การสนทนาแบบกัลยาณมิตร เพื่อเก็บข้อมูลจากญาติโยม
2. ร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหาของญาติโยม
3. ร่วมกันกำหนดความคาดหวัง และหาแนวทางที่จะประสบความสำเร็จสูง
4. ควรเริ่มต้นจากผู้นำคัมของหมู่บ้าน เมื่อได้ผลแล้วค่อยขยาย
5. เจ้าอาวาสนำวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบผลการนำไปใช้ และสะท้อนผลเพื่อนำมากำหนดว่าแผนไหนควรใช้ต่อไป แผนไหนควรนำมาปรับปรุงหรือยกเลิก

6. ร่วมกันวางแผนเพื่อก้าวข้ามไปสู่ความสำเร็จ

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนความคุ้นชินของเกษตรกรที่เคยกระทำมาแต่บรรพบุรุษ ไปสู่ กลุ่มอาหาร กลุ่มเกษตร และกลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture & Bio - Tech) กลุ่มเทคโนโลยีการเกษตร (Agriculture-tech) เทคโนโลยีอาหาร (Food-tech) เช่น สร้างเส้นทางธุรกิจใหม่ (New -Startups) นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ไม่ยากเกินความพยายาม ถ้าเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักให้มองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนที่พึงได้รับอย่างยั่งยืน และเมื่อเกษตรกรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจความมั่นคง และความยั่งยืน ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

สรุป สรรพสิ่งล้วนอนิจจัง โลกไม่ได้หมุนเร็ว และความเปลี่ยนแปลงไม่ได้รุนแรงถึงขั้นที่เราใช้คำว่า disruptive ในโลกธุรกิจและในแทบทุกอุตสาหกรรม บางทีเราอาจไม่เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและเราอาจปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงนั้นอีกต่างหาก แต่เราคงทำเช่นนั้นได้ยากแล้ว เพราะถ้าไม่เปลี่ยน เราก็ตาย แต่ที่ยิ่งกว่าตายไปเสียก็คือ การที่ต้องอยู่โดยที่มันมาเปลี่ยนแปลงเราไปโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะต้องการหรือไม่ก็ตาม มันคือการถูกบังคับให้เปลี่ยนนั่นเอง กระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศไทยภายใต้ “ประเทศไทย 4.0” เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่เป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัย และการพัฒนา การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการเกษตรไปพร้อมๆ กัน เป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชา-รัฐ” ที่มองข้ามบทบาทพระสงฆ์ ซึ่งกระจายไปทุกหมู่บ้านในประเทศไทยให้ช่วยขับเคลื่อน ทั้งๆ ที่พระสงฆ์เป็นกลุ่มทุนมนุษย์ที่มีค่า และเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน พระสงฆ์สามารถที่จะเข้าไปสนทนากับกลุ่มประชากรอายุ ตั้งแต่ 48 ปีขึ้นไปประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจากระบบสื่อใหม่ (New Media) ได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณมากนัก การจะปรับเปลี่ยนความคิดของประชากรกลุ่มนี้ได้ ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ให้คนได้รับสิ่งที่จำเป็นขั้นพื้นฐานทั้งทางวัตถุและจิตใจ เน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม มุ่งให้ชุมชนหลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพาและรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือภายนอก ควรเริ่มต้นจากการรวมคนในชุมชนขึ้นเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชน และสังคม ความรู้และทักษะด้านอื่นๆ ร่วมในการระดมสมอง เพื่อระดมความคิด สร้างความเข้าใจร่วมกัน ปรับกระบวนทัศน์ มีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน ใช้หลักสหกรณ์ ใช้การฝึกฝนจากการทดลองปฏิบัติ ใช้การปฏิบัติในพื้นที่จริง กิจกรรมจริง และ สถานการณ์จริง เสริมด้วยหลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการที่ดี ทำการประเมินตนเอง และประเมินผลงาน โดยผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ สร้างกระแสการทำความดีผ่านสื่อภาคประชาชน ให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะความรู้ และประสบการณ์ นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขององค์กร จากนั้นเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ และร่วมรับผลจากการกระทำ การจะขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวนี้ให้เกิดประสิทธิผล รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเลือกใช้พระสงฆ์เป็นแกนขับเคลื่อนร่วมกับภาคชุมชนเท่านั้นจึงจะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากรัฐและพระสงฆ์พิจารณาทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังนิ่งเฉยไม่สนใจที่จะกระทำการเปลี่ยนแปลงความคิดของเกษตรกรกลุ่มนี้แล้ว เมื่อถึงเวลาประเทศไทยเข้าสู่ยุค 4.0 อย่างสมบูรณ์แบบ ภาวะความเสี่ยงที่ประชาชนที่มีทักษะฝีมือต่ำจะตกงานอยู่ในระดับสูง งานและอาชีพจำนวนหนึ่งจะหายไปเนื่องจากถูกทดแทนได้ด้วยการใช้เทคโนโลยีและ/หรือเครื่องจักรกลระบบอัจฉริยะ (Intelligence Manufacturing) และคนไทยที่ไม่มีทักษะเพียงพอสำหรับการทำงานด้วยเทคโนโลยี จะสูญเสียงานให้กับคนต่างชาติที่มีความสามารถ ปรากฏการณ์นี้สามารถส่งผลให้เกิดปัญหาคนไทยว่างงาน ขาดรายได้ ซึ่งจะกลั้บกลายเป็นปัญหาจุดรั้งการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางของประเทศไทยรวมถึงปัญหาทางสังคมอีกมากมาย

เอกสารอ้างอิง**ภาษาไทย**

ความหมายพระสังฆาธิการ. (2561) เข้าถึงเมื่อ 10. ม.ค.เข้าถึงได้จาก

<http://WWW.SONGPHOPATABCHANG.ORG>.

ชลาทิพย์ ธีรสุนทรากุล. (2560) คอลัมน์ สามัญสำนึก, “ไทยแลนด์ 4.0 เควัง” เข้าถึงเมื่อ 23. ก.พ.

เข้าถึงได้จาก <http://www.Prachachat.net/>

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ,(2561),เข้าถึงเมื่อ 5. สิงหาคม. 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.kruinter.com/>

นราธร สายเส้ง. (2560) “ธรรมชาติมนุษย์กับมุมมองเชิงพื้นที่” Veridian E-Journal, Silpakorn University
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – เมษายน) : 635 -645.

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์,ดร. (2561) **มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน. การจัดการเรียนรู้ชุมชน.** [เข้าถึงเมื่อ 10.

มกราคม.เข้าถึงได้จาก <http://www.banrainarao.com/community>

ประสิทธิ์ สระทอง. (2560) “บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่ 21.” Veridian E-Journal, Silpakorn University ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – เมษายน) : 936 -951

พระธรรมวโรดม. (2539). **การปกครองวัด,คู่มือประกอบคำบรรยายโครงการความรู้แก่เจ้าอาวาส.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. (2560). บทวิเคราะห์ : **ไทยแลนด์ 4.0 วิสัยทัศน์ชาติที่ขาดรายละเอียด.** เข้าถึงเมื่อ

24. กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.bbc.com/thai/Thailand>.

ภัทรพร สิริกาญจน. (2540). **หน้าที่พระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทพระคำเขียนสุวรรณโณ**

ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยงยุทธ จันทร์ตรี. (2554). **ครบเครื่องเรื่องกฎหมายพระ.** อมรินทร์พริ้นติ้ง : กรุงเทพมหานคร.

ศุภกุล เกียรติสุนทร. (ม.ป.ป.). **กิจกรรมของวัด ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน.**กรุงเทพมหานคร :

กองแผนงาน กรมการศาสนา. (เอกสารอัดสำเนา).

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2527). **สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย,** กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ..**พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

_____. (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** พิมพ์ครั้งที่ 12 เข้าถึงเมื่อ

12. มกราคม. 2560. เข้าถึงได้จาก <http://84000.org/tipitaka/>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม,(2561) เข้าถึงเมื่อ 5. สิงหาคม. 2561. เข้าถึงได้จาก

http://thainews.prd.go.th/website_th/archive/news_detail

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). **กฎหมายเถรสมาคม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุวิทย์ เมษินทรีย์,ดร. (2559). **พิมพ์เขียว,Thailand 4.0, โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน**, ส.ค.ส. 2560, กองบริหารการวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา (ม.ป.ท.)

สุดปฐวี เวียงสี. (2560) ประเทศไทย 4.0 โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ เข้าถึงเมื่อ 23. ก.พ. เข้าถึงได้จาก
<http://www.Sudpatawee.com/>

เสรี พงศ์พิศ. (2550). **แผนแม่บทชุมชนประชาธิปไตยและพัฒนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:เจริญวิทย์
การพิมพ์.

อภิรักษ์ณั ธรรมวิมุตติ และ ธีระวัฒน์ จันทิก. (2560) “ทุนมนุษย์เชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ
วิสาหกิจชุมชน.” Veridian E-Journal, Silpakorn University ปีที่ 10 ฉบับที่ 1
(เดือนมกราคม – เมษายน) : 1572 – 1581.